

PAVAO VUK-PAVLOVIĆ I FILOZOFIJA ODGOJA U HRVATSKOJ

Milan Polić

Učiteljska akademija, Zagreb

Primljeno 9. srpnja 2004.

Iako slučajno, najveći će se ovogodišnji filozofski simpozij u Hrvatskoj – 13. Dani Frane Petrića na Cresu – s temom *Filozofija i odgoj u suvremenom društvu* dogoditi upravo o 110. obljetnici rođenja Pavla Vuk-Pavlovića, utemeljitelja filozofije odgoja u nas.

Kada sam 1990. godine predložio da se pokrenu *Metodički ogledi* – časopis za filozofiju odgoja i od Hrvatskog filozofskog društva dobio mandat za to, malo sam ili ništa znao o Pavlu Vuk-Pavloviću i njegovoj filozofiji odgoja. Doduše, o njemu je u četrdeset pet godina nakon 2. svjetskog rata pa do 1990. u Hrvatskoj objavljeno desetak članaka, ponajviše Marije Bride koja je objavila i knjigu *Pavao Vuk-Pavlović čovjek i djelo* (1974.) u izdanju Instituta za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu te pet-šest manjih natuknica u leksikonima i enciklopedijama. Postojala su također broširana izdanja Vuk-Pavlovićevih radova i njegova knjiga *Duševnost i umjetnost* (1976.) Sveučilišne naklade Liber, ali sve je to bilo nekako »potiho«. Vuk-Pavlovićevi predratni radovi i knjige, pa i njegova najbolja i od tadašnjih čitatelja najprihvaćenija knjiga *Ličnost i odgoj* (1932.), nakon 2. svjetskog rata nisu ponovno izdavani. Ono što je od naklade ostalo sačuvano nalazilo se na policama bibliofila i nije bilo dostupno većem broju čitatelja, a ni društvene prilike nisu baš bile povoljne za najzanimljiviji i najsuremeniji dio Vuk-Pavlovićeva djela koji se odnosi na filozofiju kulture, posebno na filozofiju odgoja. Pedagogija je naime u razdoblju socijalizma bila previše zauzeta svojim konstituiranjem kao znanosti i izvršavanjem dnevnopolitičkih zadataka da bi bila sklona filozofiji odgoja, a filozofi su pak, gojeći prezir prema takvoj pedagogiji, odvrćali mišljenje i od odgoja koji je pedagogija uzela za svoj predmet. Posljedica je bila ta da je najvažnije djelo filozofije odgoja jednog hrvatskog autora ostalo nepoznato naraštajima naših studenata pedagogije i filozofije. Umjesto toga studenti pedagogije duhovno su se napajali na dijalektičko-materijalis-

tički prepariranim kompilacijama višestruko odlikovanih ideoloških konvertita (koji su dolaskom socijalizma napadno postali marksisti ili su njegovim odlaskom jednako napadno to prestali biti), dok su studenti filozofije odgoj promišljali tek usputno na Platonovoj *Državi* ili na Aristotelovoj *Politici*.

Nasuprot tome, Pavao Vuk-Pavlović na Filozofskom je fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od akademske godine 1931/32. do 1936/37. držao kolegij »Povijest odgoja i odgojnih teorija«, a od akademske godine 1937/38., po prvi puta u nas, kolegij »Filozofija odgoja«. Nažalost taj je kolegij postojao samo dvije godine. Godinu dana kasnije, 1940., Vuk-Pavlović je odstranjen iz nastave, a s uspostavom NDH i prisilno umirovljen. Dolaskom socijalizma za filozofiju odgoja pored marksističke pedagogije nije bilo mjesta. Ipak, Vuk-Pavlović je još jednom dobio kratkotrajnu priliku nastavničkog djelovanja u Hrvatskoj. Na Filozofskom fakultetu predaje od ožujka 1946. do nekoliko dana iza Božića 1947. Dakle ljetni semestar akademske godine 1945/46., cijelu akademsku godinu 1946/47. i zimski semestar akademske godine 1947/48., a zatim je odstranjen iz nastave te uskoro i po drugi puta mimo svoje volje umirovljen. Ipak, i u tom je kratkom razdoblju nastavničkog djelovanja uspio zadobiti poštovanje znatnog dijela studenata koji su ga imali prilike slušati.¹ Jedan je među njima bio i Josip Marinković koji se na tragu Vuk-Pavlovićeva djela posvetio filozofskom promišljanju odgoja. Svojim knjigama *Utemeljenost odgoja u filozofiji* (1981.) te *Ogledi iz filozofije odgoja* (1987.), iako osamljen u tome, održavao je živom filozofiju odgoja u nas.

Štoviše, 1985. godine, devet godina nakon Vuk-Pavlovićeve smrti, Marinković drži za studente pedagogije Filozofskog fakulteta – Pedagogijske znanosti Sveučilišta u Zagrebu prvi puta nakon 2. svjetskog rata kolegij »Filozofija odgoja«, koji se na tom fakultetu kasnije uvodi i za studente predškolskog odgoja i razredne nastave. A dvije godine kasnije 1987., nastojanjem J. Marinkovića i Borisa Kalina, pri istom je fakultetu utemeljena prva *Katedra za filozofiju odgoja* u Hrvatskoj.

Nakon toga, filozofija odgoja postala je uobičajen kolegij na studijima za razredne nastavnike i predškolske odgajatelje širom Hrvatske. Godine 1990. pojavio se ovaj časopis, a onda i novi autori i knjige.

¹ Na Sveučilištu u Skopju Vuk-Pavloviću je ponudeno mjesto nastavnika filozofije što je on i prihvatio te u svojstvu najprije izvanrednog, a onda i redovitog profesora ostao tamo sve do starosnog umirovljenja 1971. godine. U razdoblju svog nastavničkog djelovanja u Makedoniji Vuk-Pavlović je među tamošnjim studentima stekao zavidan ugled i poštovanje. Umro je u Zagrebu 1976. godine.

Povodom 100. obljetnice Vuk-Pavlovićeva rođenja 1994. godine, Filozofski fakultet – Pedagogijske znanosti Sveučilišta u Zagrebu² i Hrvatska akademija odgojnih znanosti³ organizirali su znanstveni skup pod nazivom »Filozofija odgoja Pavla Vuk-Pavlovića«, a *Metodički ogledi* objavili su o njemu⁴ tematski svezak s radovima desetak autora.

Hrvatska sveučilišna naklada povjerila mi je 1993. godine izradu elaborata za objavljivanje Vuk-Pavlovićevih sabranih djela i na osnovi tog elaborata pripremio sam i napisao predgovor za drugi svezak koji je objavljen 1996. pod naslovom *Filozofija odgoja*. Svezak sadrži osam Vuk-Pavlovićevih radova o odgoju; *Ličnost i odgoj* i sedam manjih radova.

U posljednjem desetljeću prošlog stoljeća objavljeno je o Vuk-Pavloviću u Hrvatskoj više od dvadeset članaka i nekoliko natuknica u leksikonima i rječnicima. Ponajviše upravo o njegovoj filozofiji odgoja. Osim u *Metodičkim ogledima* pisalo se o njemu u *Prilozima za hrvatsku filozofsku baštinu*, *Filozofskim istraživanjima* i drugdje, a bilo je o njemu riječi i na znanstvenim skupovima Instituta za filozofiju te javnim predavanjima.

Simpozij uz godišnju skupštinu godine 2000. održalo je Hrvatsko filozofsko društvo na temu »Filozofija i obrazovanje«. A godinu dana kasnije, 2001., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Institut za filozofiju organizirali su znanstveni skup na temu »Pavao Vuk-Pavlović – Žvot i djelo«. Organizatori skupa objavili su natječaj za najbolje studentske radove na temu skupa, a dva najbolja rada objavljena su u časopisu *Metodički ogledi* (2001.) u drugom svesku (14). Neposredno prije skupa održana je u Kulturno-informativnom centru u Zagrebu promocija moje upravo izašle knjige *Žvot i djelo Pavla Vuk-Pavlovića* (2001.) koju je izdalo Hrvatsko filozofsko društvo.

Računalna tehnologija otvorila je u novom stoljeću i nove mogućnosti za filozofiju odgoja. I u nas su se pojavili *web*-portali za filozofiju odgoja od kojih valja spomenuti bar onaj Berislava Žarnića⁵, a 2002. objavljen je moj interaktivni multimedijски priručnik *Filozofija odgoja*. Prošle, 2003. godine izašao je zbornik radova *Pavao Vuk-Pavlović – Žvot i djelo* koji su izdali Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Institut za filozofiju. A evo godinu dana kasnije, ove 2004. održava se od 20. do 22. rujna veliki međunarodni znanstveni skup na temu »Filozofija i odgoj u su-

² Sada Učiteljska akademija Sveučilišta u Zagrebu.

³ Sada Akademija odgojnih znanosti Hrvatske.

⁴ Temat je objavljen u zadnjem svesku (7) za 1993. godinu koji je objavljen s nekoliko mjeseci zakašnjenja.

⁵ <http://www.vusst.hr/~berislav/phed/>

vremenom društvu«. Bit će to dakako prigoda da se podsjetimo Pavla Vuk-Pavlovića kao utemeljitelja filozofije odgoja u Hrvatskoj i prilika da prikazemo bar dio vlastite nakladničke produkcije na temu filozofije odgoja.

Navedena djela

- Barišić, Pavo (ur.) (2003), *Pavao Vuk-Pavlović – Život i djelo*. Zagreb; HAZU i Institut za filozofiju, 274 str.
- Brida, Marija (1974), *Pavao Vuk-Pavlović čovjek i djelo*. Zagreb; Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu, 197 str.
- Marinković, Josip (1981), *Utemeljenost odgoja u filozofiji*. Zagreb; Školska knjiga, 126 str.
- Marinković, Josip (1987), *Ogledi iz filozofije odgoja*. Zagreb; Školske novine, 100 str.
- Metodički ogledi* (1993), god. 4, sv. 2 (7)
- Metodički ogledi* (2001), god. 8, sv. 2 (14)
- Polić, Milan (2001), *Život i djelo Pavla Vuk-Pavlovića*. Zagreb; Hrvatsko filozofsko društvo, 211 str.
- Polić, Milan (2002), *Filozofija odgoja, interaktivni multimedijски priručnik*. Zagreb; Radionica Polić k.d. i Visoka učiteljska škola u Puli, 211 str.
- Vuk-Pavlović, Pavao(1932), *Ličnost i odgoj*. Zagreb; Tipografija d.d., 295 str.
- Vuk-Pavlović, Pavao(1976), *Duševnost i umjetnost*. Zagreb; Sveučilišna naklada Liber, 257 str.
- Vuk-Pavlović, Pavao(1996), *Filozofija odgoja*. Zagreb; Hrvatska sveučilišna naklada, 257 343 str.